

Nr 10

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig kreditgaranti för anordnande av auktionslokaler för trädgårdsprodukter, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 27 januari 1961 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 42, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva *dels* att statlig kreditgaranti må enligt de grunder som angivits i propositionen lämnas för lån till anordnande av auktionslokaler för trädgårdsprodukter, *dels* att under budgetåret 1961/62 statlig kreditgaranti må beviljas *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 5 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor, med rätt för Kung. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* att till trädgårdsnäringsen kollektivt restituerade bensinskattemedel får disponeras även för informationsverksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen angivits.

I samband härmed har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 559 av herr *Hermansson m. fl.* likalydande med II: 664 av herr *Gustafsson* i Kårby *m. fl.*, i vilka motioner yrkats att riksdagen vid behandling av ifrågavarande proposition måtte *dels* anhålla hos Kungl. Maj:t om att vid pågående trädgårdsnäringsutredning frågan om statliga kreditgarantier till producentkooperativa föreningar för anordnande av trädgårdscentraler för försäljning av trädgårdsprodukter måtte prövas med förtursrätt, så att delförslag i frågan kan framläggas skyndsamt för behandling av Kungl. Maj:t och riksdagen, *dels* medgiva att under budgetåret 1961/62 statlig kreditgaranti må beviljas för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor.

2) I: 560 av herr *Åkesson* likalydande med II: 665 av herrar *Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådana åtgärder, att 1962 års riksdag föreläggs förslag om en vidgning av bestämmelserna för de statliga garanti-

lånen till att omfatta även andra lokaler för partiförsäljning av trädgårdsprodukter än auktionshallar.

3) II: 663 av herr Nilsson i Bästekille *m. fl.*, i vilken motion yrkats att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 42 måtte besluta att under budgetåret 1961/62 statlig kreditgaranti må beviljas för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna II: 663, II: 664 och II: 665.

Departementschefen har i propositionen anfört följande.

»Marknadsföringen av trädgårdsprodukter är ett centralt problem inom trädgårdsnäringen. Med hänsyn till den betydelse och omfattning som trädgårdsprodukterna numera har och kan beräknas få i det svenska folkhushållet måste det vara en angelägen uppgift att främja utvecklingen mot ändamålsenliga former för distribution och handel av dessa produkter. Då trädgårdsalster är färskvaror är marknadsförandet förenat med speciella problem. Produkternas lättförstörbarhet medför att transporterna försvåras och den tidrymd, under vilken de kan försälgas, är i hög grad begränsad. Detta leder till att lagringstiden är kort och att distributionen måste ske snabbt. Även tämligen ringa överskott kan ge kraftiga utslag i prisbildningen och förorsaka rubbningar i marknadsläget.

De utländska erfarenheter, för vilka trädgårdsnäringsutredningen redogjort, pekar på att man genom auktionsförsäljning av trädgårdsodlingens alster i vissa fall kan åstadkomma en väsentlig förbättring av marknadsförandet. Auktionssystemet synes sålunda genom den snabba omsättningen begränsa riskerna för besvärande överskott inom områden med betydande produktion. Samtidigt vinnes att prisutvecklingen blir ett klart uttryck för den aktuella utbuds- och efterfrågesituationen. Köparna riskerar således inte att behöva betala mera för varorna än det aktuella marknadspriset och säljarna kan i sin tur räkna med att få ut det pris som betingas av det föreliggande marknadsläget.

Genom att handelns inköp och odlarnas utbud under inbördes konkurrens koncentreras, befördrar auktionssystemet uppenbarligen en jämn marknadsutveckling. Auktionssystemet synes också befrämja utvecklingen mot högre kvalitet på de saluförda trädgårdsprodukterna samt en bättre sortering. Vid ett auktionsförfarande torde nämligen en säljare inte kunna påräkna någon större efterfrågan på sina produkter om de är av sämre kvalitet än andra vid auktionen tillgängliga varor. Systemet medför vidare en rationalisering av distributionen genom att för såväl odlarna som handelns tids- och kostnadskrävande direktförsäljning av småpartier minskas.

I Sverige har erfarenheterna av den år 1959 påbörjade auktionsförsäljningen i Hälsingborg varit positiva.

Auktionssystemet får anses innefatta så avsevärda fördelar för såväl konsumenterna och odlarna som handeln att en ökad användning av systemet i vårt land enligt min mening bör stimuleras. Trädgårdsnäringsutredningen har föreslagit att detta skall ske genom stöd av det allmänna i form av statliga lånegarantier för uppförande, inrättande och utrustning av lokaler för auktionsförsäljning av trädgårdsprodukter. Förslaget har vunnit starkt stöd i remissyttrandena.

Liknande företag som det i Hälsingborg har börjat planeras även på andra orter. Utredningen har räknat med att auktionsförsäljningen under de närmaste åren endast kan tillämpas på ett begränsat antal platser. Vissa remissinstanser anser att systemet kan användas endast i områden med betydande underlag, d. v. s. förutom Hälsingborg på allenast två å tre platser i landet. Enligt min uppfattning kan systemet vara fördelaktigt för större överskottsområden. Utredningen framhåller att utländska erfarenheter visar att systemet kan fungera effektivt även vid större konsumtionscentra. Förutom i Hälsingborg är det med hänsyn härtill tänkbart med auktionslokaler också på andra orter i Skåne samt inom exempelvis Stockholmsområdet, Göteborgsområdet och i Östergötland. Jag utgår således från att antalet lokaler för auktionsförsäljning inte behöver bli så ringa som vissa remissinstanser antagit. I detta sammanhang vill jag uttala, att lantbruksstyrelsen bör ta initiativ och medverka till lokala undersökningar rörande möjligheterna och lämpligheten av att inom skilda områden anordna auktionslokaler.

Då det enligt min mening är önskvärt med en utveckling av auktionssystemet med hänsyn till såväl konsumenternas som producenternas intressen, vill jag förordna, att systemet skall stödjas av det allmänna. Stödet bör, såsom utredningen med instämmande i remissyttrandena föreslagit, lämpligen få formen av statliga kreditgarantier för anordnande av sådana auktionslokaler, vilka angivits i det föregående. Enär det synes önskvärt att påskynda denna utveckling bör beslut om att införa ett dylikt kreditstöd enligt min uppfattning meddelas nu och utan att avvakta trädgårdsnäringsutredningens senare, allmänna förslag till näringens främjande. Vid utformandet av reglerna för det föreslagna nya lånestödet synes bestämmelserna i kungörelsen den 7 maj 1954, nr 311, om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål i huvudsak kunna tagas till mönster. Verksamheten vid auktionerna förutsättes i första hand avse svenska trädgårdsprodukter, vilket emellertid inte bör utesluta möjligheten att genom auktionsförsäljningarna tillgodose större konsumtionsområden även med importerade trädgårdsalster. Kreditgarantierna bör avse auktionsloka-

ler för försäljning av alla slag av trädgårdsprodukter oavsett om dessa är att hänföra till frukt, köksväxter, blommor, krukväxter eller plantskolealster. Med auktionslokaler åsyftar jag såväl lokalerna för själva auktionsförsäljningen som erforderliga utrymmen för administration, lager och dylikt. I anslutning till vad utredningen anfört bör en förutsättning för beviljande av kreditgarantier bland annat vara att försäljningsföretaget bedömes komma att medföra förbättring av ej endast distributionen av trädgårdsvarorna och kvalitetsstandarden utan även av villkoren för trädgårdsodlingen i trakten. Vid sistnämnda förhållande anser jag stort avseende bör fästas.

Statsgaranti, varom nu är fråga, bör lämnas av lantbruksstyrelsen, som det skall åligga att granska av sökanden företedda byggnadsritningar, kostnadskalkyler och distributionsplaner. Styrelsen bör vidare pröva att tillfredsställande ekonomiska betingelser föreligger samt att auktionsförsäljningen kommer att betjäna ett tillräckligt stort antal odlare och att tillräckligt stabil efterfrågan kan påräknas. I avvaktan på erfarenheterna av ifrågavarande garantisystem förordar jag att, i överensstämmelse med vad utredningen föreslagit, lantbruksstyrelsens beslut i varje särskilt ärende tills vidare skall underställas Kungl. Maj:t för prövning och godkännande.

I likhet med utredningen finner jag att ifrågavarande statliga kreditgarantier inte bör förbehållas rena odlarsammanslutningar. Garantien skall också kunna utgå till sammanslutningar av icke uteslutande odlarkaraktär, d. v. s. sådana som förutom odlare jämväl innefattar företrädare för handeln eller andra av distributionen av trädgårdsvaror berörda intressenter.

På sätt som motsvarar det nuvarande garantistödet till anordnande av lagerlokaler torde lånegarantierna beträffande auktionslokalerna böra begränsas till att avse högst 85 procent av den beräknade kostnaden för den med vederbörande lån åsyftade åtgärden. Självfallet bör garanti inte beviljas för belopp, vilket sökanden kan erhålla såsom bottenlån. Det torde i sammanhanget uppmärksammas att, såsom utredningen konstaterat, den faktiska garantisatsen vid lagerhuslån jämlikt kungörelsen 1954: 311 i allmänhet varit lägre än 85 procent.

I övrigt bör för det föreslagna lånegarantisystemet gälla, att medlemmarna i den stödsökande sammanslutningen bildat ekonomisk förening eller handelsbolag i det fall antalet medlemmar understiger fem. Sammanslutningen bör vidare — med hänsyn till innehållet i föreningsstadgarna eller bolagsavtalet och utsikterna till varaktigt fortbestånd, sammanslutningens ekonomiska ställning samt förhållandena i övrigt — prövas vara lämplig att driva verksamhet av ifrågavarande slag och finnas skäligen böra åtnjuta statlig lånegaranti för verksamheten. Medlemmarna i sammanslutningen bör kontant ha inbetalat så mycket av sina insatser att beloppet jämte vad som har avsatts till reservfond bereder sammanslutningen en betryggande egen kapitalförsörjning.

Lånegaranti bör beviljas endast om sökanden för lånet ställer säkerhet, som lantbruksstyrelsen finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Styrelsen skall även uppställa de villkor för garantien, som styrelsen finner erforderliga för att trygga företagets genomförande. I övrigt bör gälla samma regler, som återfinnes i kungörelsen 1954: 311. De närmare bestämmelserna beträffande kreditgarantier till anordnande av auktionslokaler torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Vissa remissinstanser har föreslagit, att statliga lånegarantier bör kunna medgivas även sammanslutningar som anordnar andra slag av försäljningsutrymmen än auktionslokaler. För ett ställningstagande till frågan om ändring av gällande bestämmelser i kungörelsen 1954: 311 att avse kreditstöd för sådan lokal erfordras enligt min uppfattning en mera fullständig utredning rörande bland annat distributionsvägarna för trädgårdsprodukter och de lämpligaste framtida distributionsformerna. Sedan trädgårdsnäringsutredningen avgivit sina slutliga förslag i ämnet är det min avsikt att återkomma till spörsmålet.

För att lämna större utrymme för garantigivning beträffande lån till anordnandet av auktionsförsäljning bör ramen för garantier för kredit till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål vidgas. Under budgetåret 1960/61 är nämnda ram 4 000 000 kronor. För att bättre kunna beakta det nya ändamålet förordar jag, att ramen utökas till 5 000 000 kronor. Till lånegarantigivning under budgetåret 1961/62 till trädgårdsnäringsens rationalisering bör som lantbruksstyrelsen föreslagit bestämmas en oförändrad totalram av 2 000 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, om förhållandena ger anledning därtill, medgiva en inbördes jämkning de båda föreslagna garantiramarna emellan.

Utredningen har rekommenderat, att kollektivt restituerade bensinskattemedel skall ställas till förfogande för organisationsarbete, statistiska undersökningar samt upplysningsåtgärder bland såväl odlare som köpare i samband med tillkomsten av auktionslokaler för försäljning av trädgårdsalster. Jag ansluter mig till detta utredningens uttalande och föreslår att förutom organisationsarbete och statistiska undersökningar även upplysningsåtgärder skall upptagas bland dem som kan stödjas med medel ur reservationsanslaget Gottgörelse till trädgårdsnäringsen för av dess utövare erlagd bensinskatt och ur den med tidigare anvisade restitutionsmedel tillskapade fonden, varvid ifrågavarande stöd givetvis bör kunna utgå även i annat sammanhang än i samband med tillkomsten av auktionshallar. Upplysningsverksamheten bland konsumenterna torde lämpligen böra i väsentliga delar taga den av organisationen Svensk matpotatiskontroll (SMAK) med statsmedel bedrivna informationsverksamheten som förebild. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser härvidlag som från Kungl. Maj:ts sida kan befinnas erforderliga.»

Utskottet

Liksom föredragande departementschefen anser utskottet att det på vissa håll i utlandet ävensom sedan cirka två år tillbaka i Hälsingborg tillämpade systemet med auktionsförsäljning av trädgårdsprodukter inrymmer fördelar av sådan betydelse att det är önskvärt att stimulera en ökad användning av detsamma här i landet. Såväl konsumenterna som odlarna och handeln kan vinna avsevärda fördelar av systemet, vilket främst främjar en jämnare marknadsföring och en prisbildning som är direkt anpassad efter marknadsläget. Vidare leder det till en utveckling mot högre kvalitet på produkterna, en bättre sortering samt en rationalisering av distributionen. Utskottet förutsätter, att lanthruksstyrelsen, såsom i propositionen uttalats, tager initiativ till lokala undersökningar om möjligheterna och lämpligheten av att inom olika områden anordna auktionslokaler för angivna ändamål samt aktivt medverkar i undersökningarna. Vad departementschefen anfört beträffande antalet platser, där auktionshallar är tänkbara, ansluter utskottet sig till.

I överensstämmelse med det nyss sagda tillstyrker utskottet att i fortsättningen statliga garantier får lämnas för lån som upptages på allmänna kreditmarknaden för att finansiera anordnandet, innefattande jämväl utrustningen, av auktionslokaler där försäljning av alla slag av trädgårdsalster — d. v. s. frukt, köksväxter, färskpotatis, blommor, krukväxter och plantskolealster — avses ske. Samtliga de regler för garantigivningen som angivits av departementschefen tillstyrkes likaledes av utskottet.

Enligt propositionen skall de här behandlade lånegarantierna rymmas inom den ram som är avsedd för krediter till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål. Denna ram förordas av departementschefen för nästa budgetår höjd från 4 000 000 kronor till 5 000 000 kronor. För utskottet framstår ramen såsom alltför snäv med tanke på de relativt stora anläggningskostnaderna vid nybyggnad av en auktionshall. Då stor sannolikhet föreligger för att en dylik nyanläggning kommer att påbörjas redan under det kommande budgetåret är det enligt utskottets uppfattning av vikt att stödet åt ifrågavarande försäljningsform, som det allmänna vill befordra såsom eftersträvansvärd, inte blir för svagt på grund av garantiramens knapphet. Därför föreslår utskottet, att ramen bestämmes till 6 000 000 kronor, och biträder därmed i ämnet framförda motionsyrkanden.

Utskottet tillstyrker, att ramen för lånegarantigivning under budgetåret 1961/62 till trädgårdsnäringens rationalisering fastställs till 2 000 000 kronor. Ävenså förordar utskottet bifall till förslaget att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att, om förhållandena giver anledning därtill, medgiva en jämkning mellan de två garantiramarna.

Vad departementschefen sagt angående ianspråktagandet av kollektivt restituerade bensinskattemedel för organisationsarbete, statistiska undersökningar samt upplysningsåtgärder bland såväl odlare som konsumenter i samband med tillkomsten av auktionslokaler för försäljning av trädgårdsprodukter föranleder ingen erinran från utskottets sida. Av värde finner utskottet vara om informationsverksamheten bland konsumenterna kan väsentligen ske i former liknande dem som tillämpas av organisationen Svensk matpotatiskontroll (SMAK). Det synes utskottet ändamålsenligt att särskilda undersökningar om hur riktlinjerna för nyssberörda upplysningsverksamhet skall utformas vidtages innan Kungl. Maj:t utfärdar bestämmelserna i frågan.

Ett spörsmål som i propositionen omnämnts av departementschefen är när ställning lämpligen bör tagas till huruvida statliga lånegarantier bör kunna medgivas jämväl sammanslutningar som anordnar andra slag av försäljningsutrymmen än auktionslokaler. Ämnet har även berörts motionsvis. Utskottet vill för sin del — i anslutning till departementschefens uttalande om att han har för avsikt att, sedan trädgårdsnäringsutredningen avgivit sina slutliga förslag i förevarande fråga, återkomma till densamma — anföra, att utskottet utgår från att utredningen ånyo går in på problemet om stöd åt s. k. trädgårdscentraler så snart den finner det möjligt och lämpligt med hänsyn till andra arbetsuppgifter. Därvid synes nödvändigt med en mera fullständig undersökning rörande bland annat distributionsvägarna för trädgårdsalster och de lämpligaste framtida distributionsformerna.

Vad i övrigt anförts i propositionen föranleder ingen invändning från utskottets sida. I enlighet med det sagda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva att statlig kreditgaranti må enligt de grunder som angivits i det föregående lämnas för lån till anordnande av auktionslokaler för trädgårdsprodukter;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 559 och II: 664 samt II: 663, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att under budgetåret 1961/62 statlig kreditgaranti må beviljas dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor, dels för lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva att till

trädgårdsnäringsen kollektivt restituerade bensinskattemedel får disponeras även för informationsverksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående angivit; samt

d) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 559 och II: 664 samt I: 560 och II: 665, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i det föregående anfört beträffande spörsmålet om statliga kreditgarantier jämväl för lån till anordnande av s. k. trädgårdscentraler.

Stockholm den 7 mars 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Bertil Andersson, Carl Eskilsson*, Nils Hansson*, Jonasson, Gunnar Berg*, Hedström, Uno Olofsson*, Kristiansson och Nils-Eric Gustafsson;

från andra kammaren: herrar Lindström, Hansson i Skegrie, fru Lindskog, herrar Arweson, Antby*, Östlund, Johanson i Västervik, Lundmark, Nilsson i Bästekille och Hamrin i Kalmar.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Bertil Andersson, Gunnar Berg, Kristiansson, Arweson och Johansson* i Västervik,

vilka ansett att

dels tredje stycket i utskottets utlåtande å s. 6 bort haft följande lydelse:

»Enligt propositionen ——— (lika med utskottet) ——— 5 000 000 kronor. Motionsledes har framförts yrkanden om en ytterligare höjning av ramen till 6 000 000 kronor. Utskottet finner sig inte berett redan nu förordna en så relativt stor ramvidgning utan anser att vissa erfarenheter av det nya kreditstödet till anordnandet av auktionshallar först bör avvaktas. För övrigt finner utskottet det troligt att efterfrågan på statliga garantier för angivna ändamål ej hinner under det första året bli av sådan omfattning som motionärerna förutsatt. Vidare spelar vid utskottets ställningstagande i ämnet in att, såsom senare ånyo beröres, utnyttjad del av garantiramen för lån till trädgårdsnäringens rationalisering kan disponeras för förstnämnda slag av garantier.»

dels utskottets hemställan under punkten b) bort lyda sålunda:

»b) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 559 och II: 664 samt II: 663, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att under budgetåret 1961/62 statlig kreditgaranti må beviljas *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 5 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning:»